

Jan Van Hyfte • stafmedewerker Vorming en Opleiding, AGORIA Oost- en West-Vlaanderen

Anno 2009 worden kinderen en jongeren ondergedompeld in een wereld van digitale audiovisuele middelen, automatisatie en technologie. Ze zijn gefascineerd door de nieuwste productevoluties en gaan spelenderwijs om met hightech gadgets. Kinderen hebben op dat vlak een groot voordeel: ze staan nog helemaal open om nieuwe zaken te ontdekken. Naarmate ze opgroeien blijkt die interesse, vooral tijdens het secundair onderwijs, echter weg te ebben. Erger nog, vanuit hun huidige comfortpositie vragen jongeren zich onvoldoende kritisch af wat ze later willen doen en welke competenties er morgen nodig zijn.

Ook als het verhaal even door een economische bril bekeken wordt, is er een probleem. Via het initiatief 'Vlaanderen in Actie 2020' streeft men ernaar om Vlaanderen naar de top vijf van Europese regio's te leiden. Daar is een goede reden voor: de huidige 25ste plaats op 125 regio's is niet slecht, maar verre van goed genoeg om ons te wapenen tegen de enorme maatschappelijke en socio-economische uitdagingen (zoals de vergrijzing, de schaarste van klassieke energiebronnen en grondstoffen, klimaatveranderingen, ...) die eraan komen.

Uiteraard zal Vlaanderen niet vanzelf evolueren tot een topregio. Een sleutelfactor in dit verhaal is alvast onze innovatieve kracht: willen we op langere termijn concurrentieel blijven, dan moeten we in staat zijn om nieuwe wetenschappelijke en technologische inzichten snel te vertalen naar producten en diensten. De kern van de zaak is echter de beschikbaarheid van menselijk potentieel met de juiste competenties om dit verhaal te realiseren.

Het wordt steeds duidelijker dat een goede toeleiding vanuit het onderwijs naar de arbeidsmarkt de belangrijkste hefboom is. De cruciale vraag is hier: wat kunnen en moeten we daaraan doen naar de toekomst toe?

Nood aan meer instroom

In het recente verleden gaf 15% van onze bedrijven te kennen dat ze hun expansie moeten afremmen door het gebrek aan geschikt personeel. Dit legt uiteraard een hypotheek op hun toekomst. Wellicht zou een gelijkaardige bevraging momenteel, door de moeilijke economische omstandigheden, andere resultaten geven. Maar zelfs in tijden van crisis situeren enkele van de belangrijkste knelpuntberoepen zich in de technologische sector: ingenieurs, ICT'ers, onderhoudstechnici, ...

Mogelijke oorzaken voor deze situatie liggen in volgende factoren:

▸ **Geraagd: m/v met technologisch talent.** In de lagere school zijn meisjes nog evenveel geïnteresseerd in technologie als jongens. Dat bewijzen de evaluaties van de Girls' Days, een project waarmee Agoria via bedrijfsbezoeken meisjes uit het vijfde en het zesde leerjaar warm wil maken voor de industrie. Naarmate ze dichter bij hun beroepskeuze komen, vervallen ze echter in traditionele patronen. Hoe komt het dat jongeren, en meer specifiek meisjes, hun oorspronkelijke interesse in de technologische omgeving niet behouden? Het feit dat vrouwen ondervertegenwoordigd zijn in typisch mannelijke beroepen en sectoren blijkt in de praktijk een gigantisch verlies aan potentieel.

▸ **'Studeer maar hard, anders beland je nog in de fabriek': het cliché.** Volgens de studie 'Are you ready for the future?' heeft de industrie een slecht imago. Jongeren zien de industrie als iets vuils, als de grote boosdoener inzake milieuvervuiling. Volgens onze studie leeft dit beeld nog meer bij meisjes dan bij jongens. Zij zijn dan ook veel minder technologie-minded dan hun mannelijke leeftijdsgenoten. Er bestaat ook een stereotiep beeld van de ingenieur. 'Hij' wordt gezien als een wereldvreemde 'nerd' met ondermaatse sociale vaardigheden die niet betrokken is in de maatschappij. Het blijkt niet evident om dit beeld te doorbreken. Ook wat de job van de ingenieur precies inhoudt, is voor veel jongeren een raadsel.

▸ **Jongeren aanspreken vanuit hun eigen leefwereld.** Duurzame energie is een voorbeeld van een thema dat jongeren bezighoudt en vormt daarom een dankbaar aanknopingspunt om aan te geven waar technische opleidingen hun toepassing kunnen vinden. Het is niet moeilijk om vanuit die invalshoek duidelijk te maken dat je met een bepaalde opleiding iets substantieels kan bijdragen aan de samenleving. Het technisch onderwijs leent zich hier bij uitstek toe. Ook het volgen en integreren van technologische evoluties is zo'n stap. Leerlingen worden in hun persoonlijke levenssfeer met veel technologische nieuwigheden en gadgets geconfronteerd. Als een technische richting er niet in slaagt om 'mee te zijn' en om jongeren vanuit hun eigen leefwereld aan te spreken, komt ze gauw als saai of gedemodeerd over bij jongeren. Dit verschil in snelheden vergroot trouwens weer het spanningsveld tussen het onderwijs en het bedrijfsleven.

Kwalitatief tekort: de juiste competenties

De kwaliteit van het onderwijs in Vlaanderen is nog altijd goed. Uit de Agoria-enquête 'Skills for the Future' blijkt dat werkgevers relatief tevreden zijn over de basiskennis van pas afgestudeerden, omdat deze vaak voldoende is om op verder te bouwen. Het onderwijs slaagt dus in het overdragen van gerichte kennis en vaardigheden.

In dezelfde enquête erkennen werkgevers dat kennisontwikkeling en -overdracht een prioritaire opdracht blijft van het onderwijs, maar ze geven ook aan dat het bedrijfsleven mensen nodig heeft die hun kennis kunnen toepassen en gebruiken om nieuwe dingen te creëren. Bedrijven verwachten mensen met een goed bevattingsvermogen die over een aantal gedragskenmerken beschikken die hen toelaten om goede keuzes te maken, zichzelf te ontwikkelen en hun gerichte competenties op een betere manier aan te wenden.

Deze 'mindset' is een pure noodzaak: de technologische evolutie en de mondialise-

ring van onze economie noodzaakt bedrijven tot een grotere competitiviteit en leidt tot steeds kortere productcycli. Hierdoor eroderen kennis en vaardigheden steeds sneller. Als men erin slaagt om via het onderwijs jongeren goed voor te bereiden op 'leren leren' en 'levenslang leren', vergroot men hun inzetbaarheid op langere termijn. Het blijvend verwerven van kennis en vaardigheden is in de zienswijze van jongeren vaak nog een doel op zich, terwijl een bedrijf levenslang leren ziet als een basisvoorwaarde voor competitiviteit op de markt.

Ondernemingen voorspellen dat skills zoals het zelfstandig informatie kunnen verwerven en verwerken, het ontwikkelen van een groot zelflerend en probleemoplossend vermogen, projectvaardigheden hebben en out of the box denken een absolute noodzaak worden voor medewerkers van de toekomst. Mensen die in staat zijn om naast deze kwaliteiten 'over het muurtje te kijken' en om hun technologische competenties te combineren met commercieel inzicht, worden meer en meer de sterspelers op de arbeidsmarkt.

Overleg tussen onderwijs en bedrijfsleven

Er zijn de jongste jaren heel wat initiatieven op poten gezet om de band tussen het onderwijs en het bedrijfsleven te versterken. Denken we maar aan bedrijfsbezoeken voor aspirant-ingenieurs (Agoria organiseert die al 45 jaar), tal van stage-mogelijkheden voor zowel leerlingen als leerkrachten (onder andere via de paritaire fondsen INOM), of allerlei wedstrijdformules zoals de Mecatrophie (een wedstrijd rond draaien en frezen waarbij leerlingen uit het technisch onderwijs kennismaken met de arbeidsmarkt door een industriële toepassing te maken op machines van een bedrijf uit de technologische industrie).

Als we de instroomcijfers in technische en technologische richtingen bekijken, dan moeten we echter vaststellen dat deze acties tot dusver te weinig impact hebben gehad. Er zal dus nog een tandje bijgestoken moeten worden om de kloof tussen het onderwijs en de bedrijfsleven te dichten. Agoria Vlaanderen pleit voor

meer geconcentreerde acties waarbij de overheid, het onderwijs en het bedrijfsleven de handen in elkaar slaan. De vele kleine acties die momenteel gevoerd worden, missen immers slagkracht.

Een continue afstemming en matching tussen het onderwijsaanbod en de sectorale noden is noodzakelijk. Dit zowel met het oog op een betere inhoudelijke afstemming van de opleidingen op de verwachtingen van het bedrijfsleven, als met het oog op een rationalisering van het studieaanbod. Veel meisjes in het beroepsonderwijs kiezen bijvoorbeeld voor een richting kantoor, terwijl deze opleiding in de praktijk waarschijnlijk een ticket tot de werkloosheid is. De studie-inhoud is immers niet meer afgestemd op de noden en verwachtingen van werkgevers. Het bestaan van een dergelijke richting dient kritisch onder de loep genomen worden. De opleiding dient minstens bijgestuurd te worden en misschien is zelfs afschaffen hier aan de orde.

Stappen vooruit op dit vlak zijn slechts mogelijk mits overleg. Samen met het secundair en het hoger onderwijs levert Agoria inspanningen om onderwijscurricula zo goed mogelijk af te stemmen op de verwachtingen van het bedrijfsleven. Een goed voorbeeld van zinvol overleg tussen het onderwijs en het bedrijfsleven vinden we terug in de 'taskforce automotive'. In deze taskforce zetelen alle betrokken partijen, met name de voertuigindustrie (automobiel- en busbouwers) en toeleveranciers, Agoria Vlaanderen, de federale, de Vlaamse en de Brusselse overheden en de vakbonden. Het doel is om alle betrokken actoren in een ruim overleg samen te brengen om op korte termijn tot maatregelen te komen om een optimaal flankerend beleid voor de voertuigindustrie te bekomen.

Eén van de werkgroepen die in de schoot van de taskforce ontstond, spitst zich specifiek toe op de betere afstemming tussen het onderwijs en de industrie, en onderzoekt hoe knelpuntberoepen gemakkelijker ingevuld kunnen worden. Per constructeur werd een regionaal netwerk opgestart dat de constructeur en de toeleveranciers samenbrengt met scholen en de VDAB.

Een concreet project dat hieruit voortvloeide, is de opstart van een nieuw 7de specialisatiejaar 'automotive'. In dit 7de specialisatiejaar worden leerlingen met een diploma technisch onderwijs opgeleid om in voertuigassemblagebedrijven tewerkgesteld te worden. De afgestudeerden zullen beter voorbereid aan de slag kunnen omdat een deel van hun opleiding in een bedrijf zelf wordt georganiseerd à ratio van ongeveer twee dagen per week. Op deze manier ontstaat er een permanente samenwerking tussen de voertuigassemblers en het technisch onderwijs. Volvo Cars Gent is in dit project vanuit de bedrijfswereld de pionier. Als het project zijn toegevoegde waarde bewijst in het Gentse, zal het uitgebreid worden naar andere regio's.

Gevraagd: leerkrachten gebeten door technologie

Als het technisch onderwijs zich beter wil richten naar zijn afzetmarkt, lijkt een grote uitdaging bij de leerkracht te liggen. In de Agoria-studie 'Are you ready for the future?' vindt ruim een derde van de jongeren dat leerkrachten weinig begeestering tonen voor technologie en wetenschap. Het gevolg is duidelijk: zonder het te beseffen, oriënteert men de leerlingen weg van deze vakgebieden. Eerder werd al vermeld dat leerkrachten fungeren als cruciale kennis(over)draggers en dat het continu bijscholen voor iedereen een noodzaak is. Vrij vertaald betekent dit dat een leerkracht in het technisch onderwijs slechts zijn competentie kan bestendigen als hij of zij investeert in nieuwe kennis en meer voeling krijgt met de technologische sector.

Het is echter jammerlijk vast te stellen dat heel wat leerkrachten onvoldoende vertrouwd zijn met de technologische trends. Daarenboven valt het op dat leerkrachten te weinig ingaan op de mogelijkheid om een bedrijfsstage te doen, ondanks het feit dat scholen vaak lang moeten proberen om stageplaatsen in bedrijven te verkrijgen. Meer attitudevorming bij jongeren, en een betere integratie van attitudes in het onderwijs, blijven op die manier onmogelijk. De bewustwording van de leerkracht in de toeleiding van technisch geschoolden naar de arbeidsmarkt is wellicht de belangrijkste stap die moet genomen worden.

Conclusie

Zorgen voor een structurele oplossing voor de instroom op de arbeidsmarkt op middellange termijn, betekent dat we nu moeten werken aan meer overleg tussen de actoren en meer bewustwording bij leerkrachten. Agoria blijft in ieder geval ijveren om op een geïntegreerde manier het onderwijs en de industrie samen te brengen. Op die manier kan de technologische sector, in het belang van de individuele werknemer én zijn werkgever, een sleutelrol blijven spelen als motor van de economie en schepper van welvaart. ■

Samenvatting

Als de technologische sector succesvol de socio-economische uitdagingen van de toekomst wil aangaan, is de beschikbaarheid van mensen met de juiste competenties een cruciaal punt. De instroom vanuit het technisch onderwijs naar de technologische industrie is echter reeds geruime tijd een heikel punt. Op het eerste zicht is dit verwonderlijk aangezien jongeren vandaag de dag ondergedompeld worden in een wereld van hoogtechnologische middelen. Van naderbij bekeken valt echter op dat er zowel een kwantitatief als een kwalitatief probleem is: er is nood aan meer instroom en aan de juiste competenties. Bovendien missen bestaande initiatieven, die de kloof tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt willen dichten, impact. Meer overleg tussen alle betrokken partijen blijkt een harde noodzaak. Last but not least kunnen we enkel jongeren warm maken als in eerste instantie de leerkracht gebeten is door technologie... Ook op dat vlak is er nog veel werk.